

lahko mnogo koristi od kemije. Kuhanje, pranje, mlekarstvo vse se opira na kemijo in si gospodinja lahko prihrani marsikak groš, ako pozna zakone kemije.

Velicega pomena je pa kemija tudi za javno zdravstvo. Kemija uči nas o sestavi zraka in kak zrak je dober za dihanje in kje in kako se zrak spridi. Zato je pa še le kemija prav ljudij poučila, kako je potrebno prevetrovanje stanovanj, pa tudi hlevov, kjer se radi nabere še v večji meri škodljivi plini. Dokler niso ljudje poznali kemičnih zakonov, niso vedeli povoda mnogim boleznim pri ljudeh in živini in se jih torej niso mogli varovati. Zdravje pri ljudeh in živini je pa podlaga narodnega gospodarstva.

Sicer je pa vsakemu naprednemu človeku dandanes potrebno poznati nekoliko tudi kemije. Zaradi tega smo se pa mi odločili, da bomo priobčili nekoliko vrstic o tej toliko važni znanosti v „Novicah“. Slovenci imamo sicer že dobro Vrtovevo Kmetijsko kemijo, katera je pa že silno redka in je tudi že močno zastarela, ker nobena znanost tako hitro ne napreduje, kakor kemija.

Pisati pa ne mislimo kake posebno učene razprave, ker bi jo potem mnogi čitatelji dobro ne umeli. Tudi naš namen ne more biti čitatelje seznanjati z raznimi načini kemičnih preiskav, ker gotovo ne morejo pečati s takimi preiskavami, za katero je večkrat treba dragih priprav. Take preiskave morejo se vršiti v posebnih zavodih. Koristne so tudi kmetijstvu, zato pa taki zavodi razglašajo potem vspehe svojih preiskav.

Mi bomo pa prav po domače pojasnili nekatere poglavitne nauke kemije z ozirom na kmetijstvo, ker le s poljudno razpravo moremo kaj koristiti, ne pa z učenimi razpravami, prenapolnjeni s kemičnimi znaki, kateri večkrat odvrtačajo od branja priprostega čitatelja. Zato pa v kmetijskem listu take razprave ne dosegaajo svojega namena. (Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Nova krmska rastlina. Minolo polletje delali so se v Nemčiji poskusi z neko novo deteljo *Phacelia tanacetifolia*, ki po skušnjah daje posebno dobro krmo za prežvekovalce. Velike važnosti je pa detelja posebno za čebelarje, ker ima ne navadno veliko medu. Morda bi bilo dobro, da bi se tudi pri nas poskušalo s to deteljo.

Brananje travnikov pomladi se jako priporoča. Zrak po brananih travnikov bolj prešine zemljo, kar pospešuje rast. Z brananjem se pokonča mnogo mahu in plevela. Krtine se poravnajo. Prst v krtinah je jako dobro gnojilo, ker jo je mraz po zimi zrahljal. Po brananih travnikih se tudi lahko kosi.

Da krave ne grizejo jasli. Krave posebno, kadar jim dolgo dajš suho klajo, rade začno gristi jasli. To je pa škodljivo zdravju živine. Neki nemški list priporoča, da se v ponvi $\frac{1}{4}$ kg sode sprazi v žlici svinjske masti in to da kravam lizati na otrolih. To baje pomaga, da krave jasli več ne grizejo.

Orehi najbolje vspevajo na brdih z globoko deloma kamnito prstjo. V mokri zemlji oreh ne vspeva. Naj tudi zrasede, pa ne rodi in rad vzebe.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Preden prestopimo v duhu prag trsatskega svetišča, ozrimo se nekoliko v njegovo zgodovino. Posnamem naj to nekaj malega po mojem spisu: „Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim 1881,“ katerega sem priobčeval v „Novicah“ l. 1882—1884.

Bilo je v dan 10. maja 1291. — neko soboto, — ko so v gledali prebivalci hrvaškega Primorja na neki višini ob obrežji Jadranskega morja nad Reko in v stran poleg Trsata hišico na mestu, kjer poprej nikoli ni stalo kako poslopje. Sezidana je bila iz rudečkastih, v teh krajih neznanih kamnov (opek), in je stala brez temeljnih zidov na zemeljskem površji. Imela je hišica le ena vrata in edno okence, ob strehi pa se je nahajal stolpič, kamor bi se bil lahko obesil mali zvonec. Na znotranjih stenah so bile videti slikarije, tu in tam že od starosti poškodovane. Strop bil je višnjevo pobarvan in s pozlačenimi zvezdicami okinčan. Na enem koncu stal je kamenit altar in nad njim križani Izveličar; na eni strani altarja bila je duplina z Marijnim kipom, na drugi strani pa omara z nekaterimi lončenimi posodami (kuhinjskim orodjem).

Lahko si je misliti, kako je ljudstvo občudovalo to hišico, ki je na tako nerazumljiv način in kar tako hipoma čez noč tja prišla. Nihče si ni zamogel tega dogodka tolmačiti, vseh srca pa je prevzel nek sveti strah in pobožnost. Ko je začudeno ljudstvo še stalo okoli neznane hišice, glej! pride naenkrat gospod župnik trsatski, Aleksander plem. Giorgio, o katerem je bilo znano, da je že tri leta za vodenico neozdravljivo bolan ležal v postelji. On naznanil je vedno bolj strmeči množici, da se mu je v noči prikazala najsvetejša Devica Marija, ter naznanila mu, da je neznano poslopje njena lastna hišica iz Nazareta; altar ravno tisti, ki ga je postavil prvak aposteljev, sv. Peter, križani Bog in pa Marijni kip iz cedrovega lesa pa sta izdelek sv. evangelista Lukeža. V dokaz resnice mu je Marija obljubila zdravje, o katerem se vsi lahko prepričajo na lastne oči. Na te besede blagega gosp. župnika prešinilo je ljudi neizrekljivo veselje.

Radosti in hvaležnosti zavzeto ljudstvo pričelo je hišico in kipe častiti po vsej mogočnosti. Deželni namestni kralj, ban Nikolaj Frangopani, prejel je od cesarja Rudolfa I. dovoljenje, prepričati se o resničnosti te prikazni, odposlal je štiri može, med temi tudi gosp. župnika Aleksandra v Nazaret v Galilejo. Le-ti so videli, da se Marijna hišica ne znajde več tam, pač pa še njeni temeljni zidovi, ki se so po tvarini in merah natančno strinjali s trsatskim svetiščem. Poročilo teh mož ni pomnožilo le pobožnost Rečanov in Trsatcev, ampak razširilo se je tudi po sosednih deželah, od kodar so dohajali pobožni kristjani na romanje na sv. Trsat.

Toda veselje in navdušenost domačinov in ptujih romarjev ni trajalo dolgo. Čez tri leta in devet mesecev, dne 10. dec. l. 1294. zginila je zopet hišica na čudovit način*). Žalost ondotnega ljudstva zaradi zgube tako dragocenega duhovnega zaklada bila je silna, in le deloma so se vtolažili, ko so zvedeli, kam da je sveta hišica prenesena bila. Da bi ljudstvu nadomestil vsaj nekoliko to britko zgubo, dal je Nikolaj Frangepani na mestu, kjer je stalo Marijno svetišče, zidati kapelo, njegov sin Martin pa je dal zraven postaviti samostan in ga izročil č. gg. oo. Frančiškanom, ki ga imajo, kakor je znano, v lasti še zdaj. Tudi papež Urban V. želeli so utolažiti Trsatčane; poslali so jim namreč za zgoraj omenjeno kapelo Marijno sliko, izslikano po sv. evangelistu Lukeži, ki se še dandanes časti na sv. Trsatu z veliko vnemo in pobožnostjo.

Kot v pojasnilo ravno navedenih podatkov naj vendar še omenim, da zgoraj omenjena kapelica, ki jo je bil dal pozidati grof Nikolaj Frangopani, ni bila tako velika, kakor je prava sveta hišica v Loreti. Prostor je bil vendar še vedno zaznamovan, kamor so bili angeli sveto hišico postavili. L. 1614. se je pod vodstvom tedanjega zaslugopolnega in marljivega g. O. Frančiška Glaviniča zidala nova kapelica, ki služi kot presvetišče trsatske cerkve še dandanes, in sicer na ravno taistem mestu, kjer je stala sveta hišica. Ima tudi natančno njeno dolgost in širokost. Druge poprave, predelovanja in zveščanja cerkve, vršile so se nekaj okoli leta 1644., nekaj pa leta 1691. Da se vsled tehničnih ved in stavbenega ukusa taistega časa, ter zaradi mnogih prizidav trsatsko svetišče ne more meriti s cerkvenimi stavbami naših dnij, je vsakemu lahko umevno. Vendar pa to ne ovira goreče vneme pobožnih romarjev, ki iz bližave in daljave prihajajo v obilnem številu, poklanjat in priporočevati se milostni priprošnji premile trsatske Majke Božje. (Dalje sledi.)

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

(Dalje.)

II.

Trakovne žage imajo to prednost, da so jako tenke. Delajo dve tretjini manj žaganja nego okrogle žage in dosti točno izračunanje je pokazalo, da se

*) Zanesljivi viri pripovedujejo, da so 10. dec. 1294. prenesli angeli sveto hišico čez Jadransko morje na Laško v pokrajino jakinsko (Ankona) in ondi postavili jo v neki lovorovi gozd. (V italijanščini zove se lovorov gozd »Lauretum«, odtod tedaj Loretto.) Zgodila se je bila ta dogodba v noči. Kakor pred tremi leti poprej na sv. Trsatu, tako je bilo tudi tu zdaj ljudstvo začudenja obvezto, od kod je prišla prečudna stavba. A, tudi tam ni ostala dolgo. Nekega jutra zginila je hišica iz gozda in prenesena bila blizu mesteca Rekanato. Pa tudi tam še ni ostala. V jutro 7. septembra 1295. najdela se je zopet za streljaj oddaljena od poprejšnjega mesta, in tam stoji še dandanes, namreč na slovesnem Marijnem božjem potu v Loretu. O natančnih preiskavah govoriti bolj obširno, ki so se vršile na Sv. Trsatu in tudi v Nazaretu, da se je dognalo, da je današnje loretsko svetišče resnično prava Marijna hišica, ne spada v okvir mojega potopisa. Pisalec.

Lepa molitvena knjiga z celim popisom zgodovine Trsatske božje poti ozaljšana s krasnimi podobami, v slovenskem in hrvatskem jeziku, dobi se pri oo. frančiškanih v Ljubljani in Trsatu.

pri palec debelih deskah privaruje 10 odstotkov lesa. Narejene so tako, da lahko režejo les vsake debelosti, dočim se okrogle žage ne morejo narediti večje kakor 72 palcev v premeru. Če bi morale biti večje, bi morale zaradi trpežnosti že biti tako debele, da bi ne bile za rabo. Na nekaterih žagah to neugodnost okroglih žag skušajo odstraniti s tem, da na zgorej glavne žage pritrdijo drugo manjšo, katera reže gorjenji del bruna v jednaki črti z glavno žago, da je potem mogoče rezati debelejši les. Pogosto se dobita žagi nejednake upornosti in trdosti in zatorej nejednako režeta in kvarita les. Poleg tega pa zahtevata dve žagi jako komplikovan in drag mehanizem. Pri razpolovljenji cipreze, oreha, češnje, zlasti pa rudečega drevesa, neke posebne vrste cedre, na bregovih Tihega morja je pa trakovna žaga neobhodno potrebna, kajti te vrste so včasih po 7, 8, 10 in celo 12 čevljev debele in okrogla žaga bi jih ne mogla rezati z nobenim vspehom. Delo bi bilo drago in dobile bi se slabe deske.

Razen glavne žage, katero imajo v mnogih zavodih, da se bolje izrabi čas, samo za rezanje brunov, kakor delajo razni žagarji v Rusiji, pripravljena je še cela vrsta manjših podolžnih in poprečnih žag, katere obdelujejo deske in brune z vseh strani in jim dajo prave ogle na vseh štirih straneh. Napravljajo se jako komplikovano in bistroumno napravljene priprave za hitro premikanje lesa od jednega stroja do drugega v zavodu; vsaka minuta tam izrabi se, kolikor je le mogoče. Poslednji čas večji zavodi obdelajo toliko, da je naravnost čudno — največji zavod v michiganski državi izreže na dan 110 tisoč čevljev desk, če tudi se dan računa le na deset ur. Taki zavodi so popolnoma dovršeni v vseh ozirih in delo stane že jako malo.

Samo po sebi se razume, da je jedna glavnih stvari dovažanje brunov za tak zavod. Zavod dela dan na dan brez prenehanja, ali v gozdu večkrat ni mogoče delati zaradi dežja, viharja, blata in zaradi tega je potrebna vedno večja zaloga lesa, ker vreme lahko vsak čas ustavi dovažanje. Omenil sem že, da imajo mnogi zavodi svoje lastne železnice za privoženje lesa, ali do železnic spravljajo les z mulami v ravnih krajih, in z voli v goratih. V severnih državah pade dovolj snega, do bruna lahko nekaj časa v velikih množinah dovažajo na saneh, v srednjih in južnih državah pa ni snega in morajo bruna vse leto dovažati na vozovih. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Tega izvrstnega znanstvenega lista, kateri velja za vse leto le 2 gld., je izšel 1 seštevek letošnjega letnika, ki obsega to-le vsebino: 1. S. Rutar: Grobišče pri Sv. Luciji blizu Tolmina 2. J. Pečnik: Pogled na kranjska gradišča 3. A. Koblar: Drobčinice iz furlanskih arhivov. 4. Dr. I. Ev. Mauring: Utemeljenje mesta Višnje Gore. Mali zapiski: Občni zbor „Muzej-